

Evde Oyun Temelli Anne-Bebek Eğitim Programının Bebeğin Sosyal Gelişimine Katkısı Araştıran Bir Durum Çalışması

Öznur ELBİR, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, oznurelbir21@gmail.com, Türkiye, 0000-0001-5837-4337

MAKALE BİLGİSİ	ÖZET
Geliş : 04.02.2023	<p>Gün geçtikçe erken çocukluk eğitiminin önemini farkına daha fazla varılmaktadır. Söz konusu farkındalık, bebelere evde nitelikli eğitim verilmesi gerektiği bilincini uyandırmaktadır. Bu çalışmada bir yaşına yaklaşan ve çevresini anlamlandırmaya başlayan bir bebek ile annesinin yürüttüğü anne-bebek eğitim programı kapsamında bebeğin sosyalleşmesindeki gelişimlerin takip edilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden tekli durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcı grubunda 11 ve 12. aylardaki sosyal gelişimi takip edilen bir bebek yer almaktadır. Araştırmada bebeğin söz konusu aylardaki gelişimi gözlemlenerek gelişimin seyri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmacı tarafından bebeğin 6 hafta boyunca sosyal gelişimsel oyun oynaması sağlanmıştır. Araştırmanın verilerinin toplanmasında Millî Eğitim Bakanlığı'nın 0-36 aylık bebelere yönelik eğitim programındaki kazanımlar temel alınarak oluşturulan, bebeğin sosyal gelişiminin izlenmesine yönelik kontrol listesi ve yapılandırılmamış gözlem kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde ise içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonunda anne-bebek eğitim programının bebeğin sosyalleşmesine katkı sağladığı, bebeğin eğitim programındaki kazanımları edinmesini sağladığı belirlenmiştir. Anne-bebek eğitim programının ayrıca anneyi bebeğin gelişimi konusunda bilinçlendirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada ulaşılan sonuçlar kapsamında çeşitli önerilerde bulunulmuştur.</p> <p>Anahtar kelimeler: Anne-bebek eğitim programı, oyun temelli eğitim, sosyal gelişim, durum çalışması.</p>
Kabul: 14.02.2023	
Makale türü: Araştırma makalesi	
Atıf	

A Case Study Investigating the Contribution of Home Play-Based Mother-Infant Education Programme to Infant Social Development

Öznur ELBİR, Ağrı İbrahim Çeçen University, oznurelbir21@gmail.com, Turkey, 0000-0001-5837-4337

ARTICLE INFO	ABSTRACT
Received: 04.02.2023	<p>The importance of early childhood education is becoming more and more recognised day by day. This awareness raises consciousness of the need to provide quality education for infants at home. In this study, it was aimed to follow the developments in the infant's socialisation within the scope of a mother-infant education programme carried out by a baby who is approaching one year of age and who has started to make sense of his environment and his mother. Single case study design, one of the qualitative research methods, was used in the study. The participant group of the study included an infant whose social development in the 11th and 12th months was followed. In the research, the development of the baby in the said months was observed and the course of development was tried to be determined. The researcher encouraged the infant to play social developmental games for 6 weeks. In collecting the data of the study, a checklist for monitoring the social development of the infant, which was created based on the achievements in the Ministry of National Education's education programme for 0-36-month-old infants, and non-structured observation were used. Content analysis technique was used to analyse the data. At the end of the study, it was determined that the mother-infant education programme contributed to the socialisation of the infant and enabled the infant to acquire the outcomes in the education programme. It was also concluded that the mother-infant education programme raised awareness of the mother about the development of the baby. Various suggestions were made within the scope of the results obtained in the research.</p> <p>Keywords: Mother-infant education programme, play-based education, social development, case study.</p>
Accepted: 14.02.2023	
Article type: Research article	

GİRİŞ

Güvenli bağlanmanın ilk adımı olan bebeklik dönemi, insan hayatındaki en önemli dönemlerden biridir. İnsan doğduğu andan itibaren sosyal bir yapı olan hayatın içinde yer alır. Temel ihtiyaçlarını gidermek için girdiği etkileşimde ilk olarak annesi ile tanışır. Kendisiyle ilgilenen kişiyi veya kişileri takip eder, zamanla ses ve hareketlere tepki vererek yakın ilişkiler kurar. İhtiyaçları tümüyle karşılanan bebek önce anneye sonra çevreye güven duyar. Böylelikle sosyalleşmenin ilk adımını atmış olur. Annesine güvenle bağlanan bebek; ihtiyacı olduğunda, korktuğunda annesinin kendisine yardımcı olacağını bilir. Annesinin hep yanında olacağını hisseden bebek güven duyar, güvenli bağlanmayı gerçekleştirir (Ulutaş vd, 2016).

Bağlanmanın sağlıklı bir şekilde kurulması, huy ve alışkanlıkların şekillenmesinde etkilidir. Anne ile bebeğin ilk teması kurmamaları ve daha sonraki süreçte de birbirlerinden uzak kalmaları bağlanmanın niteliğini belirler. Yapılan araştırmalar, 0-12 aylık dönemde yeteri kadar sevgi ve bakım görmeyen bebeklerin, limbik sistemdeki hücrelerinin yeterince gelişmediğini göstermiştir. Bir başka deyişle bebeğin duygusal olarak bağlandığı kişiden ayrılması ilerideki sosyal ilişkilerini olumsuz etkilemektedir. Ayrıca okul öncesi dönemde bağlanma ilişkisi kapsamında annesine güvenli bağlanan çocukların yaşlılarına göre sosyal becerileri daha yüksek, olumlu duygular geliştiren, yetişkinlerle de etkili iletişim kurabildikleri görülmüştür. Güvensiz bağlanan çocukların ise sosyal izolasyona eğimli, uyumu zor, yetişkinlere karşı saldırgan, düzene karşı çıkan ve kendini ifade etmekte zorlanan, agresif oldukları gözlemlenmiştir. Aileler çocuklarıyla güvenli bağlanmayı erken dönemde sağlayabilirlerse çocukların hayatın diğer dönemlerindeki sosyalleşmede daha başarılı olabileceği, araştırmalar sonucunda ortaya konmuştur (Soysal, 2005).

Toplumlar; kendisiyle barışık, çevresine duyarlı, toplumsal değerlere önem veren, değişime ayak uydurabilen, problem çözebilen, bireysel ve toplumsal bağlamda sağlıklı bireylerin yetiştirmeyi hedeflemektedir. Sağlam bir sosyal gelişimin temelinde bu beklentiler daha doğru gerçekleşebilmektedir. Bir bireyin sosyal yaşamının en kritik dönemi ise bebeklik dönemindeki sosyal gelişimidir. Toplum kuralları doğuştan öğrenilmeyeceği için bebekler, dünyayı kendisinden başka insanlarla paylaşmayı ve duygularını ifade etmeyi sonradan öğrenirler. *“Hayatını devam ettirebilmek için bu davranışları içselleştirme sürecine sosyalleşme denir”* (Vural, 2006). *“Sosyal duygusal gelişim ise, çocuğun kendi iç dünyasını çevresine yansıtması, mutluluk, üzüntü, kızgınlık gibi durumlarını kontrol edebilmesi, kendi özelliklerini benimseyerek ve topluma uyum sağlayabilmesi”* olarak tanımlanır (Saarni, 2001). Bir bireyin sosyal gelişiminde duygu ve düşüncelerini karşısındaki bireye aktarabilen, duygularının hakimiyetini sağlayabilen, hem kendini tanıyıp benimseyebilen hem de çevresiyle uyumlu davranışlar geliştirmesi beklenir. Bebeğin sosyal gelişiminde bu davranışların gözlenebilmesi için öncelikle sosyal becerilerinin gelişmesi beklenir (Tan, 2020).

Sosyal beceri, bireyin diğer bireylerle olumlu iletişim başlatması ve sürdürmesi için temel davranış elemanlarından biridir. İçinde bulunduğu sosyal ortama uygun davranma becerisi olarak belirtilen sosyal beceriler, kişiler arası ilişkilerin kurulmasında ve sosyal amaçların gerçekleşmesinde önemli rol oynar.

Sosyal becerileri geliştiren ve sosyalleşme sürecini başlatan ailedir. Toplumun temel taşı aileler, çocuklarının ilk öğretmenleridir. Aileler, bireyin yaşamı üzerinde doğum öncesinden başlayarak hayatının geri kalan bütün sürecinde çocuklarının gelişiminde önemli rol oynar. Aileler; günlük yaşamlarının içinde çocuklarının araştırma yapmasına, çevre ile aktif iletişime geçmesine ve gözlemlmelerine, taklit yoluyla öğrenmelerine zengin bir ortam sunabilmektedirler. Bebeklik döneminde kazanılan sosyal-duygusal gelişimin yetişkinlik döneminde kişilik yapısını, tavır, alışkanlık, inanç ve değer yargılarını biçimlendirdiği belirlenmiştir (Oktay, 2004).

Bebeğin gelişiminin sağlıklı olabilmesi için anne ve baba önemli rol oynar. Anne ve baba için bebeğin gelişim özelliklerini bilmeleri ve buna karşılık oyun ile pekiştirmeleri anne-baba-bebek etkileşimini olumlu yönde artırır (Ulutaş vd., 2016). Bebeği ileriki hayata hazırlamanın en etkin yolu, oyundur. Oyun ile zihinsel gelişim, dilsel gelişim, duygusal-sosyal gelişim, psiko-motor gelişim gibi birçok alana katkı sağlar. Yetişkinler oyunu çocuğun eğlenmesi ya da oyalanması için uygun görse de çocuklar oyunları ciddiyet ile gerçekleştirir (Ayan ve Memiş, 2012). Somutlaştırma becerileri daha oturmamış çocuklarda sosyal gelişim kavramı oldukça soyut olduğu için söz konusu becerileri oyun ile somutlaştırmak ve içselleştirmek mümkündür. Oyun; çocukta karar verme, kurallara uyma, başkalarına saygılı olma, işbirliği yapma, etkili iletişim kurma gibi beceriler geliştirir.

Değişime ve yeniliğe açık, son derece alıcı olan bebeklere uyarıcılarla dolu bir eğitim programı hazırlanması gelişimleri için faydalıdır. Fakat programlar aileden bağımsız olmamalı aileyi aktif hale getirmelidir (Vural, 2006). Her aile bir olmadığı gibi her çocuğun eşit olanaklarda büyüme olanağı da yoktur. 0-6 yaş gibi kritik büyüme dönemlerinde aileyi de bilinçlendirecek bir eğitim programının hazırlanması birçok gelişimi olumlu etkiler. Bu araştırmada kullanılan Millî Eğitim Bakanlığı (MEB)'nin hazırlamış olduğu 0-36 ay eğitim programı, ailelere bebeklerinin gelişimini takip etme olanağı sağladığı gibi bebeklerin ay-ay gelişimlerine uygun etkinlikler de içermektedir. Bu araştırma, Bebeğin sosyal gelişimini desteklemek amacıyla oyun temelli eğitim programı ile anne-bebek bağıni güçlendirip bebeğin sosyal gelişimine katkı sağlamayı amaçlayan bu araştırmada MEB (2022)'in 0-36 ay eğitim programı baz alınarak hazırlanan oyun temelli eğitim programının 11. ve 12. aylarda bebeğin sosyal gelişimine nasıl katkı sağladığı irdelenmiştir.

Araştırmanın amacı temelinde incelenen alanyazında çok sayıda benzer çalışmaya (Ulutaş vd., 2016; Soysal, 2005; Ayan ve Memiş, 2012; Vural, 2006; Saarni, 2001; Şahin ve Karaaslan Baç, 2006; Tan, 2020) rastlanmıştır. Evde oyun temelli anne-bebek eğitim programıyla bebeğin sosyal gelişimine katkısını derinlemesine inceleyen herhangi bir çalışmaya ise rastlanmamıştır. Yapılan alan yazı incelenmesinde oyun temelli eğitim programı kapsamında sosyal gelişimi inceleyen bir çalışmanın yer almaması alan yazısı açısından bir eksiklik olarak değerlendirilmiştir. Söz konusu değerlendirmeden hareketle bu araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın annelerin çocuk gelişimi konusunda bilinçlenmesi ve anne-bebek eğitim programlarının bebeğin sosyal gelişimine katkısının ortaya konması kapsamında alanyazına katkı sağlaması beklenmektedir.

AMAÇ

Gün geçtikçe erken çocukluk eğitiminin öneminin farkına daha fazla varılmaktadır. Söz konusu farkındalık, bebelere evde nitelikli eğitim verilmesi gerektiği bilincini uyandırmaktadır. Bu araştırmada bir yaşına yaklaşan ve çevresini anlamlandırmaya başlayan bir bebek ile annesinin yürüttüğü anne-bebek eğitim programı kapsamında bebeğin sosyalleşmesindeki gelişimlerin takip edilmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden tekli durum çalışması deseni kullanılmıştır. Tekli durum çalışması; tek bir durum ya da olayın derinlemesine incelendiği, verilerin sistematik bir şekilde toplandığı ve gerçek ortamda neler olduğuna bakıldığı bir niteliksel araştırma desenidir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırmada tekli durum çalışması deseninin kullanılmasının nedeni, araştırmanın tek bir duruma yani oyun temelli anne-bebek eğitim programının 11-12 aylık bebeğin sosyal gelişimine katkısının derinlemesine irdelemeye odaklanmasıdır. Bu araştırma Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'nun 29.11.2022 tarih ve 269 sayılı etik kurul kararı kapsamında gerçekleştirilmiştir.

Katılımcı Grup

Araştırmanın katılımcı grubunda 11 aylık bir bebek yer almaktadır. Katılımcı grup oluşturulurken kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kolay ulaşılabilir örnekleme, zaman ve enerji gibi sınırlılıklarından dolayı araştırmacının en uygun örnekleme grubu ile çalışmasına yöneliktir (Büyüköztürk vd., 2013). Bu araştırmada araştırmacıya fiziki olarak en yakın çevreden bir bebek yer almıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verilerinin toplanmasında MEB'in 0-36 aylık bebelere yönelik eğitim programındaki kazanımlar temel alınarak oluşturulan Bebeğin sosyal gelişiminin izlenmesine yönelik kontrol listesi ve yapılandırılmamış gözlem kullanılmıştır. Araştırmacı altı haftalık süreçte araştırmanın amacına uygun olarak geliştirdiği etkinlikleri uygulamış ve uygulama sürecinde bebeği gözlemleyerek kontrol listesinin açıklama kısmına not etmiştir. Ayrıca bebeğindeki süreç içerisindeki değişimlerini de gözlemlemiş ve gözlemlerini not etmiştir. Araştırmacı, veri toplama süreci sonunda notlarını düzenleyerek bilgisayar ortamına aktarmış ve çözümleme için dosyalamıştır. Araştırmanın veri toplama aracı olarak kullanılan kontrol listesi, Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Bebeğin sosyal gelişiminin izlenmesine yönelik kontrol listesi

Süre	Kazanım	Açıklama
1 Hafta	Duyularını ses, jest ve mimiklerle ifade eder.	
1 Hafta	Oyunlarında taklitleri kullanır.	

1 Hafta	Başkalarının ilgi gösterdiği davranışları tekrar eder.
1 Hafta	Bağımsız hareket etmek ister.
2 Hafta	Hoşuna giden hareketleri tekrar tekrar yapar.

Tablo 1’de görüldüğü üzere araştırmanın veri toplama aracı olarak kullanılan kontrol listesinde beş kazanım yer almaktadır. Söz konusu kazanımlardan Hoşuna giden hareketleri tekrar tekrar yapar kazanımı iki hafta, diğer kazanımlar ise bir haftalık süreye yayılmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Araştırmanın verilerinin çözümlemesinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizi, kodlama ve temalaştırmanın önceden belirlenmiş kriterlere göre değil çözümleme sürecinde karşılaşılan yapılara göre tasarlanmasına yöneliktir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu çalışmada içerik analizinin kullanılmasının sebebi, temaların çözümleme sürecinde oluşturulmuş olmasıdır. Araştırmacı veri çözümleme sürecinde verileri dört defa okumuştur. Üçüncü okumada sonra kodlama yapmış. Dördüncü kodlamada ise kodlarda sadeleştirmeye giderek temaları oluşturmuştur.

BULGULAR

Araştırmanın bulguları, kontrol listesi ve yapılandırılmamış gözlem ile toplanan verilerin çözümlemesiyle ortaya konmuştur. Beş etkinlik ile yürütülen altı haftalık eğitim programının gözlemlenen bebeğin sosyal gelişimine sağladığı katkıya yönelik bulgular, aşağıda sunulmuştur.

Araştırmanın ilk haftasındaki kazanım, bebeğin duygularını ses, jest ve mimiklerle ifade etmesidir. Bu kazanıma uygun etkinlik planlanmıştır. Ayrıca bu etkinliği yaptıktan sonraki süreçte de bebekteki değişimler gözlenmiştir. Etkinlik kapsamında bebeğe oyuncaklar ile duygular ifade edilmeye çalışılmıştır. Bebeğin bir haftalık süreçte ilk iki gün duyguları anlamaya çalıştığı ve oyuncakları izlediği görülmüştür. Üçüncü günde bebeğin mutlu olarak tanıtılan oyuncacı alıp sevdiği ve oyuncaca gülümsediği not edilmiştir. Üzgün olarak tanıtılan oyuncacı gördüğünde ise bebeğin yüz ifadesi ciddileşmiş, sürekli oyuncacı işaret etmiştir. Şaşkın olarak ifade edilen oyuncaca ise tepki vermediği not edilmiştir. Etkinlik tamamlandıktan sonraki dört haftalık süreçte etkinliğin diğer bulguları süreç içinde gözlenmiştir. Bebeğin mutlu oyuncaca verdiği tepkilerin benzerlerini annesine ve sürekli görüştüğü arkadaşına da verdiği gözlemlenmiştir. Annesi ona gülümsediğinde ve mutlu olduğunu ifade ettiğinde bebek genel olarak gülümsemiş, sarılmış ve mutlu bir ifadeyle karşılık vermiştir. Bebek zaman içinde üzgün olan oyuncacı gördüğünde ise sarılmış ve kucağında sallama hareketleri yapmıştır. Çünkü araştırmacı da bebeği üzgün olduğunda genel olarak sarılarak sakinleştirmeye çalışmıştır. Bu kapsamda bebeğin annesini örnek aldığı belirlenmiştir. Şaşkın ifade edilen oyuncaca tepki vermeyen bebeğin farklı bir nesne gördüğünde ağzını kapatarak şaşırma ifadesi yaptığı gözlenmiştir. Arkadaşı ile zaman geçirirken arkadaşının verdiği şaşkınlık ifadesi ile benzeşim kuran bebek farklı bir durumda şaşkınlık ifadesini tekrarlamıştır. Bebek ağlayan akran ya da bir çocuk gördüğünde ağlayarak tepki vermeye başlamış, üzgünlüğünü “*baba, agu*” gibi hecelerle ifade etmeye çalışmıştır. Son haftalarda ise ağlayan

bir akran ya da çocuk gördüğünde oyuncasını paylaşmıştır. Babasının bir durum karşısında ağlayarak tepki vermesine çok şaşırılmış ve kendisi de ağlayarak tepki vermiştir. Babasının sarılması sonucunda sakinleşmiştir.

İkinci haftadaki kazanım, bebeğin oyunlarında taklit yeteneğini kullanmasıdır. Bu kazanıma göre etkinlik planlanmış ve bebek bir hafta gözlenmiştir. Bebek oyunun ilk zamanlarında araştırmacıyı izlemiş ve bir tepki vermemiştir. Oyunun devamındaki günlerde ise gülümseyen oyuncak ile gülümsediği, ağlayan oyuncak ile ağlama taklidi yaptığı, şaşırın oyuncak ile şaşırarak karşılık verdiği gözlenmiştir. Etkinlik sona erdikten sonraki dört haftalık süreçte bebeğin bu etkinlik ile ilgili tekrar eden tepkiler verdiği gözlemlenmiştir. Gözlem sonuçlarında Ayrıca bebek, babasıyla oynadığı oyunlarda ağlıyor gibi yaparak istediği oyuncanın ona verilmesini istemiştir. Babasının eliyle sakladığı oyuncaya şaşırma taklidi yaparak oyuncanın gizlendiğini fark etmiştir. Arkadaş ortamında ise arkadaşının açtığı “Ali Baba’nın Bir Çiftliği Var” şarkısıyla oynamaya başlamıştır. Bebek, ilk başta arkadaşını izlemiş, ardından onun çıkardığı hayvan seslerini kendince taklit etmeye çalışmıştır. Araştırmacı farklı bir zamanda aynı şarkıyı açtığında bebeğin yine oynamaya ve arkadaşının çıkardığı sesleri taklit ederek şarkıya eşlik ettiğini gözlemiştir.

Üçüncü haftadaki kazanım, bebeğin başkalarının ilgi gösterdiği davranışları tekrar etmesidir. Bu kazanıma göre planlanan etkinlikte bir bul-tak kitabı kullanılmıştır. Etkinlik kapsamında gözlemlenen bir haftalık süreçte bebek bul-tak kartlarını önce işlevine göre kullanmamıştır. Araştırmacının bul-takları resimlerle eşleştirirken alkışlaması ve sevinçli sesler çıkarması, bebeğin ilgisini çekmiş ve bebek bul-takları işlevine uygun kullanmaya başlamıştır. Bebek her bul-tak yaptığında araştırmacıya bakarak alkış yapmış ve sevinç çığlıkları atmıştır. Etkinlik sona erdikten sonra takip edilen dört haftalık süreçte bebeğin alkış yapıldığı dönütlerde etkinlikleri daha istekli yaptığı gözlenmiştir. Bebek, anne ve babasıyla oynadığı top-atma ve topu alıp-verme oyunu oynarken izlenmiştir. Anne babası topu birbirlerine atıp bebek ile ilgilenmeyince topu yakalamamış ve atmamıştır. Bebek kendi kendine top oynarken topu attığında şaşırma ve alkış yapıldığında tekrar aktifleşmiş, topu anne babasına tekrar atmaya başlamıştır. Arkadaş ortamında bu kazanım gözlemlendiğinde; bebek önce annesinin kucağında çevreyi gözlemlemiş daha sonra onlarla oyun oynamaya başlamıştır. Oyunlarında arkadaşlarının çevresinde olması ve oyuncaklarla oynaması, ilgisini arttırmış, çıkardığı seslerin onları şaşırttığını gözlemledikçe sesleri farklılaştırarak çıkarmıştır.

Dördüncü haftadaki kazanım, bebeğin bağımsız hareket etmek istemesidir. Planlanan etkinlikte anne, baba ve bebeğin önüne kutular yerleştirilmiş ve bebeğin kutulara maket hayvanları sesleri taklit ederek atması istenmiştir. Bebek bazen sesleri çıkarsa da kutusuna hepsini aynı anda atma davranışı göstermiştir. Anne ve babasının kutusundaki oyuncakları da kendi kutusuna atmıştır. Bu etkinlikte bebeğin ayakta durması ve kutuya doğru yürüyerek bağımsız hareket etmesi de teşvik edilmiştir. Etkinlik bittikten sonra takip edilen süreçte bebeğin elinden tutarak yürütülmesi ya da önüne sevdiği bir oyuncanın konularak ona doğru ilerletilmesi zaman içinde kendi başına ilerlemesini de teşvik ettiği gözlenmiştir. Bebeğin acıktığında kendi başına mutfığa doğru ilerlediği, oyun oynamak istediğinde

oyuncak bölümüne gittiği, dışarı çıkmak istediğinde dış kapıya kadar adımladığı gözlemlenmiştir. Aynı zamanda bu isteklerini sesler ile desteklemiştir. Bağımsız hareket etmeye başlasa da her gittiği nokta da annesini aramış ya da annesine seslenmiştir.

Beşinci ve altıncı haftalardaki kazanım, bebeğin hoşuna giden hareketleri tekrar tekrar yapmasıdır. Burada planlanan etkinlik, bebeğin koltuğun kenarına yapıştırılan duyguları ifade eden resimleri emekleyerek ya da adımlayarak alıp sökmesidir. Bebeğin aldığı resimlerdeki duyguların taklitleri araştırmacı tarafından yapılmıştır. Bebeğin mimikleri tekrar etmekten daha çok emekleyerek ya da adımlayarak kağıtları yerinden sökmek hoşuna gitmiştir. Bebek, etkinliğin sonuna doğru kağıtlardaki şaşırma duygusuna tepki vermiş ve onu her eline aldığı anda şaşırma taklidi yapmıştır. Araştırmacı bebeğin daha fazla dikkatini çekmek için resimlerdeki duyguları abartarak anlatmış, bebeğin tepki verdiği duygularda alkışlamıştır. Araştırmacının alkışladığı ya da gülümsediği resimlere bebeğin daha çok tepki verdiği gözlemlenmiştir. Etkinlik bittikten sonra zaman içinde gözlemlenen bebek, arkadaşları ile olduğu bir ortamda müzik çalındığında oyun oynanmasını ilgi ile takip etmiş ve müzik eşliğinde oynamaya başlamıştır. Bundan sonra her müzik çaldığında oynadığı gözlemlenmiştir. Bir diğer gözlemlenen davranış ise; anne ve babasının dikkatinin başka bir yere yönelmesinde perdenin arkasına gidip saklandığında onu aramaları hoşuna gitmiştir. Perdenin arkasından bir gözüküp bir kaybolarak hem ilgiyi kendine çekmeyi başarmış hem de “Cee” oyununu sıklıkla tekrarlamıştır.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Araştırmada evde oyun temelli anne-bebek eğitim programının bebeğin sosyal gelişimine katkısı tekli durum çalışması deseni ile incelenmiştir. Araştırmanın verilerinin toplanmasında kontrol listesi ve yapılandırılmamış gözlem uygulanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Çözümlemelerden ulaşılan bulgular alan yazılarındaki benzer çalışmalar ile karşılaştırılarak araştırmanın sonuçları ortaya konmuştur.

Araştırmada etkinlikler dışında da gözlemler yapılmıştır. Bebeğin zaman içinde etkinliklerde verdiği tepkileri başka nesnelere de gösterdiği, duyguları yavaş yavaş kavramaya çalıştığı, yerine göre ağlama, gülme ve şaşırma duygularını sergilediği, taklit etmeyi daha da çok uyguladığı, annesi ve babasının gösterdiği ilgi arttıkça bebeğinde çevresini daha çok merak ettiği ve etkileşime gözlemlenmiştir. Anne-bebek eğitim programının ailenin bebeklerinin gelişimi hakkında bilgi sahibi olmasını ve ona göre davranış geliştirilmesi kapsamında aile içi ortamı da olumlu yönde etkilediği gözlemlenmiştir. Anne-bebek eğitim programında yer alan kazanımlara göre bebeğin ilerlemesi bazen yavaş olsa da sosyalleşmesine katkı sağladığı görülmüştür. Bebeğin oynanan oyunlara benzer tepkileri oyun dışında çevresine de gösterdiği gözlemlenmiştir.

Ev merkezli anne-bebek eğitim programında hem bebeğin gelişimi takip edilmiş hem de bebeğin hangi ayda nasıl gelişim gösterdiği ve bebeğin gelişimine ailenin nasıl katkı sağlayabileceği gözlemlenmiştir. Araştırmada ulaşılan bulgular kapsamında evde oyun temelli anne-bebek eğitim programının bebeğinde sosyal gelişimine katkı sağladığı söylenebilir.

Araştırmada ulaşılan sonuçların tartışılması için alanyazın taraması yapılmıştır. Alanyazın taramasında Ulutaş Avcu ve Çalışkan (2015)'in bu araştırmanın sonucuna benzer sonuçlara ulaştığı belirlenmiştir. Bebeklerin gelişim sürecini araştıran Ulutaş Avcu ve Çalışkan (2015), bebeklerin zamanla sosyal gelişimlerinin ilerlediğini, çevresini daha çok fark etmeye başladığını, oynanan oyunlarla bebeğin sosyalleşmesinde gelişme olduğunu ve kendini bir birey olarak fark ettiğini belirlemişlerdir. Ulutaş Avcu ve Çalışkan (2015), yaptıkları geniş katılımcı gruplu araştırmada kullandıkları etkinliklerin bebeklerin gelişimine katkısını annelerin tutumlarıyla da bağlantılı olduğunu saptamışlardır. Bu araştırmada bebeğin zaman içinde kendini fark etmesi ve araştırmada uygulanan oyunları çevresi ile devam ettirmesi, araştırmanın Ulutaş Avcu ve Çalışkan (2015)'in araştırmasındaki sonuçlarla benzer sonuçlara ulaşması ile açıklanabilir.

Aile katılımlı sosyal beceri araştırması yapan Vural (2006), aile ile yapılan etkinliklerin hem çocukların sosyal gelişimini hem de aile katılımını artırdığını belirlemiştir. Bu araştırmada ulaşılan sonuçlar temelinde anne kadar babanın da bebeğin sosyal gelişimine katılım göstererek destek olmasıdır. Bu bağlamda Vural (2006)'ın bu araştırmanın sonuçlarına yakın sonuçlara ulaştığı söylenebilir.

Şahin ve Karaaslan Baç (2006), çocukların sosyal becerilerini inceledikleri araştırmada tasarlanan programlar dahilinde çocuklara uygun ortam ve şartlar sunulduğunda ve aileler bilinçlendiğinde çocukların istek ve gelişimlerinin daha çok arttığına vurgu yapmışlardır. Bu araştırmada da bir program dahilinde hazırlanan etkinliklerin daha aktif uygulandığı, bebekte zaman içinde olumlu ilerlemeler olduğu, ailelerin bilinçlendiği ve ailenin aktif olduğu zaman bebeğin çevresine daha çabuk uyum sağladığı sonucuna varılmıştır. Bu kapsamda Şahin ve Karaaslan Baç (2006)'nın bu araştırma ile benzer sonuçlara ulaştığı söylenebilir.

ÖNERİLER

Evde oyun temelli anne-bebek eğitim programının bebeğin sosyal gelişimine katkısını araştıran bu araştırmada ulaşılan sonuçlar doğrultusunda çeşitli öneriler geliştirilmiştir. Bahsi edilen öneriler, aşağıda listelenmiştir:

- Evde oyun temelli anne-bebek eğitim programı 0-3 yaşa uygun olarak geliştirilerek daha kapsamlı araştırmalarda kullanılabilir.
- Evde oyun temelli anne-bebek eğitim programı temelli niceliksel çalışmalar yapılabilir.
- Evde oyun temelli anne-bebek eğitim programı temelli karma çalışmalar yapılabilir.
- Evde oyun temelli anne-bebek eğitim programının bebeklerin sosyal gelişimine katkısını araştıran geniş katılımcı gruplu çalışmalar yürütülebilir.
- Evde oyun temelli anne-bebek eğitim programının bebeklerin sosyal gelişimine katkısı daha geniş kapsamlı süreçlerde yapılan araştırmalarda irdelenebilir.
- Babaların da yer aldığı evde oyun temelli anne-bebek eğitim programlarına yönelik araştırmalar yapılabilir.

Etik Metni

Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazara aittir.

Yazar Katkı Oranı

Yazarın bu makaleye katkı oranı, %100'dür.

Çıkar Çatışması Beyanı

Makalem ile ilgili herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile mali çıkar çatışması yoktur.

Etik Onay

Bu araştırma Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Birim Etik Kurulu'nun 29.11.2022 tarih ve 269 nolu etik kurul kararı kapsamında gerçekleştirilmiştir.

KAYNAKÇA

- Ayan, S., & Memiş, A. U. (2012). A research related to the importance of play in early childhood. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 14(2), 143-149. Retrieved from <http://www.selcukbesyo.org/.../323>
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- MEB [Millî Eğitim Bakanlığı]. (2021). *0-36 aylık çocuklara yönelik eğitim programı*. Retrieved from <https://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/0-36program.pdf>
- Oktay, A. (2004). *Yaşamın sihirli yılları: Okul öncesi dönem*. Epsilon Yayınları.
- Saarni, C. (2001) Cognition, context and goals: Significant components in social-emotional effectiveness. *Social Development*, 10(1),125-127. Retrieved from <https://eric.ed.gov/?id=EJ643619>
- Soysal, A. Ş., Bodur, Ş., İşeri, E., & Şenol, S. (2005). Bebeklik dönemindeki bağlanma sürecine genel bir bakış. *Klinik Psikiyatri*, 8(2), 88-99. Retrieved from https://jag.journalagent.com/kpd/pdfs/KPD_8_2_88_99.pdf
- Şahin, S., & Karaaslan Baç, T. (2006). Üç-altı yaş grubu çocukların sosyal beceri düzeylerinin incelenmesi. *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi*, 3(1-2), 74-80. Retrieved from <https://search.trdizin.gov.tr/yayin/detay/66245/>
- Tan, E. (2020). *Yaratıcı drama eğitiminin annelerin öz yeterlik becerileri ve bebeklerinin sosyal-duygusal gelişimleri üzerindeki etkisinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi), Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Karabük.
- Ulutaş Avcu, A., & Çalışkan, Z. (2015). Ev merkezli anne-bebek eğitim programının 10-12 aylık bebeklerin gelişimine etkisinin incelenmesi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 152-163. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/joiss/issue/10035/332925>

- Ulutaş, A., Aksoy, A. B., & Çalışkan, Z. (2016). Anne-bebek etkileşimi. *İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(1), 38-44. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/annhealthscires/issue/65344/1006824>
- Vural, D. E. (2006). *Okul öncesi eğitim programındaki duyuşsal ve sosyal becerilere yönelik hedeflere uygun olarak hazırlanan aile katılımlı sosyal beceri eğitimi programının çocuklarda sosyal becerilerin gelişimine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EXTENDED ABSTRACT

The mother and father play an important role in the healthy development of the baby. For the mother and father, knowing the developmental characteristics of the baby and reinforcing them with play, increases the mother-father-infant interaction positively (Ulutaş vd., 2016). The most effective way to prepare the baby for future life is play. Play contributes to many areas such as mental development, linguistic development, emotional-social development, psycho-motor development. Although adults see play as appropriate for the child to have fun or play, children play with seriousness (Ayan & Memiş, 2012). Since the concept of social development is quite abstract in children whose concretisation skills are not yet established, it is possible to concretise and internalise these skills through play. Play, develops skills such as decision-making, obeying rules, being respectful to others, co-operating and communicating effectively.

Preparing an educational programme full of stimuli for infants who are open to change and innovation and who are highly receptive is beneficial for their development. However, the programmes should not be independent from the family and should make the family active (Vural, 2006). Not every family is the same, nor does every child have the opportunity to grow up with equal opportunities. Preparation of an education programme that will raise awareness of the family in critical growth periods such as 0-6 years of age affects many development positively. The 0-36 months education programme prepared by the Ministry of National Education (MoNE), which was used in this study, provides families with the opportunity to follow the development of their babies and includes activities suitable for the development of babies from month to month. In this research, which aims to strengthen the mother-infant bond and contribute to the social development of the infant with the play-based education programme in order to support the social development of the infant, it was examined how the play-based education programme prepared on the basis of the 0-36 months education programme of the Ministry of National Education (2022) contributed to the social development of the infant in the 11th and 12th months.

A large number of similar studies (Ulutaş et al., 2016; Soysal, 2005; Oktay, 2004; Ayan & Memiş, 2012; Vural, 2006; Saarni, 2001; Şahin & Baç, 2006; Tan, 2020) were found in the literature reviewed on the

basis of the purpose of the study. No study was found that examined the contribution of play-based mother-infant education programme at home to the social development of the infant in depth. In the literature review, the absence of a study examining social development within the scope of play-based education programme was evaluated as a deficiency in terms of literature. Based on this evaluation, this research was conducted. It is expected that the research will contribute to the literature within the scope of raising awareness of mothers about child development and revealing the contribution of mother-infant education programmes to the social development of the baby.

Day by day, the importance of early childhood education is being realised more and more. This awareness raises the awareness that infants should be given quality education at home. In this study, it was aimed to follow the developments in the infant's socialisation within the scope of a mother-infant education programme carried out by an infant who is approaching one year of age and who has started to make sense of his environment and his mother.

In this study, single case study design, one of the qualitative research methods, was used. Single case study is a qualitative research design in which a single case or event is examined in depth, data are collected systematically and what happens in the real environment is examined (Yildirm & Simsek, 2016). The reason for using a single case study design in the research is that the research focuses on a single case, that is, the in-depth examination of the contribution of the play-based mother-infant education programme to the social development of 11-12 month-old infants.

The participant group of the study included the researcher's own baby. While forming the participant group, convenience sampling method was used. Convenience sampling is intended for the researcher to work with the most appropriate sample group due to limitations such as time and energy (Büyüköztürk et al., 2013).

In the collection of the data of the study, a checklist for monitoring the social development of the infant, which was developed based on the outcomes in the MoNE's education programme for 0-36-month-old infants, and unstructured observation were used. The researcher implemented the activities she developed in accordance with the purpose of the research in a six-week period and observed her baby during the implementation process and noted them in the explanation section of the checklist. She also observed the changes in her own baby during the process and noted her observations. At the end of the data collection process, the researcher organised her notes, transferred them to the computer and filed them for analysis.

Content analysis technique was used to analyse the data of the study. Content analysis is intended to design coding and thematisation according to the structures encountered in the analysis process, not according to predetermined criteria (Yıldırım & Şimşek, 2016). The reason for using content analysis in this study is that the themes were created during the analysis process. The researcher read the data four times during the data analysis process. After the third reading, he made coding. In the fourth coding, he simplified the codes and formed the themes.

The findings of the study were revealed by analysing the data collected with the checklist and unstructured observation. It was determined that the six-week training programme conducted with five activities contributed to the social development of the observed infant. In the study, the contribution of the play-based mother-infant education programme at home to the social development of the infant was examined with a single case study design. A checklist and unstructured observation were used to collect the data. Content analysis technique was used to analyse the data. The findings obtained from the analysed data were compared with similar studies in the literature and the results of the research were presented.

Observations were also made outside the activities. It was observed that the baby showed the reactions he/she gave in the activities to other objects over time, that he/she tried to grasp emotions gradually, that he/she exhibited feelings of crying, laughing and being surprised, that he/she applied imitation more and more, and that the more the interest shown by his/her mother and father increased, the more curious the baby was about his/her environment and the more he/she interacted. It was also observed that the mother-infant education programme positively affected the family environment within the scope of the family's knowledge about the development of their babies and the development of behaviour accordingly. According to the achievements in the mother-infant education programme, it was observed that although the baby's progress was sometimes slow, it contributed to socialisation. It was observed that the baby showed similar reactions to the games played to its environment outside the game. In the home-based mother-infant education programme, both the development of the baby was followed and it was observed how the baby developed in which month and how the family could contribute to the development of the baby. Within the scope of the findings of the study, it can be said that the home-based mother-infant education programme contributes to the social development of the baby.

A literature review was conducted to discuss the results obtained in the study. In the literature review, it was determined that Avcu and Çalışkan (2015) reached similar results to the results of this study. Avcu and Çalışkan (2015), who investigated the developmental process of infants, determined that infants' social development progressed over time, they started to notice their surroundings more, there was an improvement in the socialisation of the baby with the games played and they realised themselves as an individual. Avcu and Çalışkan (2015) found that the contribution of the activities they used to the development of infants in their research with a large participant group was also related to the attitudes of mothers. In this study, the fact that the infant realised himself/herself over time and continued the games applied in the study with his/her environment can be explained by the fact that the study reached similar results with the results of Avcu and Çalışkan (2015).

Vural (2006), who conducted a social skills research with family participation, determined that activities with the family increased both children's social development and family participation. On the basis of the results reached in this research, it is important that the father as well as the mother supports the social development of the baby by participating in the social development of the baby. In this context, it can be said that Vural (2006) reached results close to the results of this study.

Şahin and Karaaslan Baç (2006), in their study examining children's social skills, emphasised that when appropriate environment and conditions are offered to children within the designed programmes and when families become conscious, children's wishes and development increase more. In this study, it was concluded that the activities prepared within a programme were implemented more actively, the baby made positive progress over time, the families became conscious and the baby adapted to its environment more quickly when the family was active. In this context, it can be said that Şahin and Karaaslan Baç (2006) reached similar results with this study.

In this study, which investigated the contribution of the play-based mother-infant education programme at home to the social development of the infant, various suggestions were developed in line with the results obtained. These suggestions are listed below:

- The play-based mother-infant education programme at home can be developed in accordance with 0-3 years of age and can be used in more comprehensive studies.
- Quantitative studies based on the play-based mother-infant education programme at home can be conducted.
- Mixed studies based on the play-based mother-infant education programme at home can be conducted.
- Studies with large participant groups can be conducted to investigate the contribution of the play-based mother-infant education programme at home to the social development of infants.
- The contribution of the play-based mother-infant education programme at home to the social development of infants can be examined in studies conducted in more comprehensive processes.
- Research on play-based mother-infant education programmes at home involving fathers can be conducted.